

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «Логістика кризових ситуацій»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Логістика

за темою - Особливості логістичного управління в кризових ситуаціях

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.08.2022 № 1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від
15.08.2022 № 1

Розробники: старший викладач циклової комісії економіки та управління,
к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.

Рецензенти:

1. Старший викладач циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Харченко М.В.
2. Професор кафедри логістики НАУ, доктор економічних наук, професор, експерт Українського логістичного альянсу (УЛА) Смерічевська С.В.

План лекції:

1. Загрози і безпека.
2. Основні фази функціонування логістики кризових ситуацій

Рекомендована література:

Основна:

1. Закони України «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», «Про державне оборонне замовлення», «Про основи національної безпеки України», «Про організацію оборонного планування».
2. Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру».
3. Барковець А.І., Шведун В.О. Антикризовий менеджмент у державному управлінні. Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (Харків, 22-23 лютого 2017 р.). Х.: НУ ЦЗУ, 2017. С. 197.
4. Чуб І.А., Михайловська Ю.В., Новожилова М.В. Формалізація задачі ресурсного забезпечення ліквідації техногенної надзвичайної ситуації. Збірник наукових праць "Проблеми надзвичайних ситуацій". 2017. Вип. 25. С. 154-158.
5. Попов В.М., Чуб І.А., Гудак Р.В. Оцінка ефективності розподілу ресурсного забезпечення ліквідації надзвичайної ситуації. Збірник наукових праць "Проблеми надзвичайних ситуацій". 2017. Вип. 26. С. 108-112.
6. Крикавський Євген. Логістичне управління. Підручник. — Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2005. — 684 с.
7. Крикавський Є. Логістика. Основи теорії: Підручник — 2-е вид., доп. і переробл. — / Є. Крикавський. — Львів : НУ «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2006. — 456 с.
8. Крикавський Є. Логістика. Основи теорії: Підручник / Є. Крикавський. — Львів : НУ «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2004. — 416 с.
9. Чухрай Н.І. Логістичне обслуговування: Підручник / Н.І. Чухрай — Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2006 — 284 с.
10. Якубовський О.П. Управління ризиками та кризами / Якубовський О.П., Пахомова Т.І., Драгомирецька Н.М // (опорний конспект дистанційного курсу навчальної дисципліни): Навчальний посібник. — К.: Центр дистанційного навчання НАДУ при Президентіві України, 2005. — 68 с.
11. Чухрай Н. Логістичне обслуговування: Підручник. / Н. Чухрай. — Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. — 292 с.
12. Гаджинский А.М. Логистика. / А.М. Гаджинский. — М.: Маркетинг, 2000. — 375 с.

13. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії. / Є.В. Крикавський. – Л.: Національний університет «Львівська політехніка», Інтелект-Захід, 2004. – 416 с.
14. Бслай С.В. Розроблення комплексного державного механізму протидії кризовим ситуаціям за масовою участю населення. Держава та регіони: науково-виробничий журнал. Серія: Державне управління. Запоріжжя: Класич. приват. ун_т. 2013. № 3 (43). С. 57-61.
15. Сумець О.М. Логістика кризових ситуацій. Конспект лекцій. Освітньо-професійна програма «Логістика», першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 073 Менеджмент. КЛК ХНУВС. 2020.

Додаткова:

16. Карпенко Г. П. Логістичні термінологічні студії в Україні / Г. П. Карпенко // Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка. – 2013. – № 14. – С. 191–196.
17. Яковлев А. І. Удосконалення методичних засад управління витратами на промислових підприємствах / А. І. Яковлев // Економіка. Фінанси. Право. – 2014. – № 7. – С. 17–19.
18. Сачинська Л. В. Управління логістичними витратами підприємства / Л. В. Сачинська // Маркетинг та логістика в системі менеджменту: тези доповідей IX Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 8–10 листопада 2012 р.). – 2012. – С. 382–383.
19. Окландер М. А. Логістика / М. А. Окландер. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 346 с.
20. Рета М. В. Логістичні витрати: визначення, класифікація та облік / М. В. Рета // Бізнес Інформ. – 2012. – № 8. – С. 155–158.
21. Помірко Н. М. Класифікація логістичних витрат у формуванні системи управління ними на промисловому підприємстві / Н. М. Помірко // Вісник НУ «Львівська політехніка». – 2010. – № 669. – С. 99–107.
22. Крикавський Є. Логістика та управління ланцюгами поставок: Навч. посібник / Є.Крикавський, О.Похильченко, М. Фертч. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. – 844 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

23. Публічний звіт Голови ДСНС про результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2016 році. URL: <https://www.dsns.gov.ua/files/2017/2/22/2016.pdf>
24. Публічний звіт Голови ДСНС про результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2017 році. URL: [https://www.dsns.gov.ua/files/2018/1/26/Zvit%202017\(%D0%9A%D0%9C%D0%A3\).pdf](https://www.dsns.gov.ua/files/2018/1/26/Zvit%202017(%D0%9A%D0%9C%D0%A3).pdf)
25. Публічний звіт Голови ДСНС про результати діяльності Державної

служби України з надзвичайних ситуацій у 2018 році. URL: <https://www.dsns.gov.ua/files/2019/1/18/321.pdf>

26. Дегтяр А.О., Белай С.В. Дослідження державних механізмів протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру в Україні: методологічний аспект. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: електронне фахове видання, 2015. № 1. URL: http://el_zbirn_du.at.ua/2015_1/20.pdf

27. Белай С.В. Концепція стратегії соціально-економічної безпеки регіонів України. Державне будівництво. Х.: ХарПІ НАДУ. 2012. № 2. URL: www.kbuara.kharkov.ua

28. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/56.pdf.

29. Логістика кризових ситуацій. <http://edu.lp.edu.ua/moduli/lohistyka-kryzovykh-sytuatsii>.

30. Логістичний менеджмент в кризових ситуаціях. <http://vlp.com.ua/node/15595>

Текст лекції

1. Загрози і безпека людини.

Ситуації, які мають характеристики кризи: економічної, політичної, соціального, екологічного і природного, стають для суспільства все більш звичними, при цьому з'являється впевненість, що подібні явища з плином зникнуть з нашого поля зору за допомогою антикризових дій уряду та інших організацій і все повернеться до звичного порядку речей.

Починаючи з перших декад XIX століття, а також і в вируючому подіями XX столітті, втратило оптимістичний спосіб мислення, як стверджують деякі засоби масової інформації, і перейшло до песимістичного розуміння подій і явищ, в результаті сформувалося кризовий мислення, що, за твердженням деяких фахівців, і є причиною більшості криз, при чому, діяльність державних організацій і приватних фірм по усуненню наслідків криз вважається недостатньою. Однією з таких недостатньо розвинених сторін діяльності є функціонує в кризових ситуаціях ланцюга логістичних поставок і рівень їх розвитку.

В ієрархічній системі потреб людини Маслоу безпека є другою за важливістю потребою, що забезпечує її життєдіяльність. З поняттям безпека пов'язано інше поняття, що є його антонімом – це загроза. Людина, група людей, держава або міжнародна організація, роблять спроби впливати на навколишнє середовище таким чином, щоб знижувати рівень загроз з метою підвищення якісного стану власної безпеки. Сукупність існуючих загроз можна згрупувати за кількома критеріями, як-то:

- *час*: мирний час, воєнний час;
- *географічної поширеності* – глобальні, міжнародні, національні, регіональні;
- *стосовно об'єкту, що розглядається*: ендегенні та екзогенні

– за сферою прояву – військові, політичні, енергетичні, екологічні, інформаційні, громадські культурні, соціальні, структурні і персональні.

У зв'язку з цим логістика, застосовувана в умовах кризових ситуацій, займається не тільки вибудовуванням ланцюгів поставок для доставки необхідних продуктів і медикаментів постраждалим в результаті виникнення описаних вище загроз, а й забезпеченням усім необхідним організацій, що усувають наслідки загроз, відновленням критично важливої соціальної, транспортної енергетичної та іншої інфраструктури.

2. Основні фази функціонування логістики кризових ситуацій

В даний час серед більшості фахівців існує переконаність в наявності чотирьох основних фаз функціонування кризової логістики.

1. *Початкова фаза:* її характеризує різке зростання і випереджальний розвиток основних складових елементів даної загрози і, в цьому випадку, характер такої загрози може перевищувати потенційні можливості існуючого і підготовленого в даному регіоні або державі логістичного забезпечення на час кризи.

2. *Фаза інтеграції,* упродовж якої відбувається об'єднання всіх доступних ресурсів і логістичних можливостей, адекватних розмаху і поширеності виниклої загрози безпеки групи людей, державі або регіону.

3. *Фаза ліквідації наслідків,* в перебігу якої до антикризової діяльності підключаються не тільки спеціальні служби та організації, а й приватні та державні фірми, транспортної, медичної, будівельної, ремонтної, енергетичної та іншої сфери діяльності.

4. *Фаза відновлення початкового стану.* Ця фаза характеризується процесами відновлення первісної інфраструктури, зруйнованої під час кризи, початку діяльності служб соціальної допомоги та інше.

Кожній із зазначених фаз служать:

- 1) специфічні ланцюги поставок;
- 2) процедури функціонування та управління (вони описані досить широко в спеціалізованій літературі).

Разом з тим слід враховувати, що основна мета функціонування кризової логістики (на відміну від комерційної логістики, націленої на отримання прибутку) полягає в забезпеченні умов життєдіяльності всім постраждалим в результаті виниклих загроз і забезпечення їм всієї необхідної допомоги. Виходячи з досвіду великого числа практиків сфери кризової логістики, впливає, що при підготовці та реалізації таких ланцюгів поставок слід дотримуватися способів управління, характерних для чотирьох основних етапів антикризової діяльності – це:

- 1) попередження кризи,
- 2) підготовка до запобігання кризі,
- 3) моніторинг і реагування на всі виникаючі загрози,
- 4) посткризове відновлення.

Економічною наукою до теперішнього часу розроблений цілий ряд різних теорій, що пояснюють причини криз і способи реагування на їх прояви. Зазначені особливості кризової логістики мають важливе значення для реалізації діяльності щодо запобігання та регулювання кризових ситуацій. Особливе місце в цьому процесі належить стратегії, яка передбачає:

- 1) усвідомлення небажаної критичної ситуації, що насувається;
- 2) виявлення причин виникнення такої ситуації і спрямованості її складових;
- 3) кількісну та якісну оцінку можливих збитків і способів його відшкодування;
- 4) розробку тактичних варіантів діяльності в умовах критичних ситуацій і виходу з них.

У висновку зазначимо, що на практиці такі стратегії розробляються надзвичайно рідко, що пояснюється невідповідністю керівників і менеджерів до прийняття обґрунтованих стратегічних рішень, відсутністю в господарюючих структурах технологічних схем розробки, реалізації та контролю стратегічних планів, тобто систем стратегічного управління. Серйозною перешкодою виступає:

- по-перше, застаріле мислення,
- по-друге, висить тягар старих пріоритетів,
- по-третє, старі страхи ведуть до оборонної реакції.